

Aumüller István

1903. május 10-én született Hosszúszegezen (Vas vármegye) Aumüller István biológus, bioakusztikus, néprajztudós, a Fertő tó és Burgenland növény- és madárvilágának kutatója.

Apja az Esterházy-hitbizomány erdésze volt, a lékai várban, majd Hosszúszegezen (Langeck) teljesített szolgálatot. Itt vette feleségül Weninger Rózát és itt született első gyermekük István, aki 1909-től a hármortói (Hammerteich) hat évfolyamos, egyosztályos német nyelvű elemi iskolába járt. „Magyar szót” 5 hónapig a Vas megyei Köveskúton (ma Salköveskút) tanult, mert magyar gimnáziumban szeretne folytatni tanulmányait. A világháború miatt a költségeket a család nem tudta fedezni, ezért „koldusdiák” lett Kőszegen és polgári iskolába iratkozott be. Ennek jeles elvégzése után ingyenes tanulóként került Pápára, ahol 1923-ban – már, mint osztrák állampolgár – tanítói és kántori oklevelet szerzett. Az időközben Ausztriához csatolt Alsórámcra (Unterrabnitz) hazatérve 1923. jún. 23-án a felsőszentmártonhegyi hercegi magániskolában kapott állást. Az osztrák tanárképzőt természetrajz (biológia)–földrajz–kézimunka szakon 1934–38 között végezte el. Ezt követően Kismartonban (Eisenstadt) az állami általános iskola felső tagozatán taníthatott. 1937-ben megnősült, feleségül vette a budapesti Iparművészeti Főiskola érmészeti szakán végzett Torbágyi Györgyit, Torbágyi József Lajos festőművész leányát. 1941-ben behívták katonának. A nyugati harctéren, majd Berlinnél teljesített szanitéc-szolgálatot. Berlinben 1945. május 10-én szovjet fogságba esett, Kujbisevbe került, ahonnan 1947. november 17-én tért vissza. 1948-tól Nezsiderben (Neusiedl am See) tanított, később Ruszton (Rust) a polgári iskola igazgatója lett. 1963-ban ment nyugdíjba és Lovászd (Luising), Szarvkő (Hornstein) burgenlandi községekben, majd Lajtaszentmiklóson élt.

Biológiai érdeklődését már korán felkeltette a lékai vár madárgyűjteménye (amelyet Huszty Ödön, Esterházy Miklós magántitkára szervezett, Chernel István neves ornitológus irányítása alatt), ennek asztalosmunkáit nagyapja, a preparátori munkát nagybátyja végezte. A madárvilág kutatásával Ruszton jegyezte el magát: a Fertő osztrák oldalán, mint a rossitteni, ill. rudolfzelli madárvárta munkatársa, megindította a madárgyűrűzést. 1934-től szinte haláláig részt vett a gólyapopulációk

szinkron-megfigyelésében, kutatta vonulásuk, fészkelésük és betegségeik okait. Megfigyeléseit bioakusztikai vizsgálatokra is kiterjesztette. Ausztriában elsőként készített madárhang-felvételeket. Összegyűjtötte és megjelentette (1987) Európa madárhang-bibliográfiáját; hatalmas madárhang-gyűjteményét, lemezeit, teljes technikai berendezésével együtt még életében a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Erdővédelemtani Tanszékének adományozta. Avifaunisztikai és ornitoökológiai megfigyelései során tevékenységének központjába egyre inkább a természetvédelem került. Ebben a témakörben 1965 és 1980 között sok előadást tartott és publikációt írt. Közülük legjelentősebb Burgenland „Természetvédelmi Kézikönyve” (Naturschutzhandbuch-Burgenland, 1969).

A botanikában először a Fertő limnológiáját tanulmányozta. Eredményeit J. Schiller bécsi professzor azzal ismerte el, hogy a Fertőben élő két, addig ismeretlen élőlényt róla nevezett el (*Euglena aumülleri*, *Stenocalyx aumülleri*). A virágos növények közül, kimerítő alapossggal foglalkozott egyik ritka védett növényfajunk, a tátorján (*Crambe tataria*) történetével, elterjedésével, ökológiai viszonyaival és szaporításával. Sok közleménye jelent meg néprajzi, etnobotanikai kérdésekről is.

1965-től a botanikatörténetben előkelő helyet elfoglaló németalföldi botanikus, Carolus Clusius foglalkoztatta. Először 1967-ben hívta fel a burgenlandi tartományi kormány figyelmét Clusiusnak a pannon flóraterületen végzett kutatásaira, hasonló kiadásban megjelentette pannóniai flóraművét (*Rariorum Stirpium historia. 1601*) és saját költségén 1971-ben négyhetes tanulmányutat tett Clusius nyomában (Belgium, Hollandia, Francia- és Németország). Az így összegyűjtött, páratlanul értékes anyagot Németújváron (Güssing) egy kiállításon mutatta be (1973), nemzetközi szimpóziumot szervezett és 1974-ben megalapította a Nemzetközi Clusius Társaságot. Clusius-kutatásainak egyik kimagasló eredménye, hogy a Magyar Tudományos Akadémia és az Osztrák Tudományos Akadémia közös kiadásában 1983-ban megjelentette Clusius klasszikus gombászati munkáját. Ebben a díszkiadásban több önálló tanulmánya jelent meg.

Nagyon jelentős Aumüller István bibliográfiai tevékenysége, két alapvető könyvészeti munka fűződik nevéhez: egyik Burgenland természettudományos irodalmát tartalmazza (*Allgemeine Bibliographie des Burgenlandes: II. Teil: Naturwissenschaften, 1956*); másik a földtudományokhoz kapcsolódik (*Geowissenschaften-Burgenland. 1987.*). Dél-Burgenland területén fontos néprajzi tevékenységet folytatott, a népi gyógyászatban alkalmazott növényekkel kapcsolatban. 120 tanulmányt írt és sok előadást tartott társulatokban, rádióban és televízióban, Bécsben, Budapesten, Kismartonban, Sopronban, Körmenden, Szombathelyen. 1965 és 1985 között állandó előadója volt az Országos Biológus Napoknak, a soproni Nyári Egyetemnek, a Vas megyei Természetvédelmi Napoknak, az Anyanyelvi és Nemzetiségi Konferenciának. Hűségesen kötődött az első hazájához, gazdagon megajándékozta közintézményeinket (pl. teljes Clusius-anyagát a Természettudományi Múzeum Növénytára, plakettjeit a Központi Bányászati Múzeum, hanglemezyűjteményét és könyvei egy részét az Erdészeti és Faipari Egyetem stb. kapták).

Magyar elismeréseinek száma jelentős (Clusius-érem, EFE díszoklevél), Ausztriában 1974-ben professzori címmel tüntették ki. Aumüller István 1988. július 20-án Kismartonban (Eisenstadt) 86 éves korában hunyt el.

Irodalom:

Csapody István: Aumüller István (1903-1988) emlékezete. In: Soproni szemle. 44. évf. 3. sz. (1990). p. 276-279.

Jeanplong József: Aumüller István emlékezete 1903-1988. In: Vasi szemle. 43. évf. 4. sz. (1989). p. 619-620.

Andrássy Péter: Vezérlőcsillaga: tisztesség, kötelességteljesítés, szorgalom: 100 éve született Aumüller István (1903-1988) In: Soproni Ász, 2003. 10. sz. 2003. márc. 13.

Teszár Tibor: Aumüller István emlékezete (1903-1988.) In: Mikológiai közlemények 1991. 1-3. p. 142-144.

Jeanplong József: Megemlékezés Stephan Aumüller biológusra (1903-1988). Savaria, a Vas megyei Múzeumok Értesítője 20. évf. 2. sz. (1991). p. 137-144.

Carolus Clusius: Fungorum in Pannoniis observatorum brevis historia et Codex Clusii. Mit Beiträgen von einer internationalen Autorengemeinschaft. Herausgegeben von Stephan A. Aumüller und József Jeanplong. Akadémiai Kiadó, Budapest – Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz, 1983, Grossformat 247 Seiten: In: Mollay Erzsébet ismertetése. Soproni szemle. 38. évf. 2. sz. (1984). p. 189.

Lukács László: Aumüller István (1903—1988) p. 609-612. In: Ethnographia 104. évf. (1993).

Internet:

Kaleidoscope: Journal of History of Culture, Science and Medicine

[tetit](http://www.kaleidoscopehistory.hu/index.php?subpage=cikk&cikkid=308&rovatid=&szerzoid=&ko
<a href=)= Letöltés: 2017. 07. 11.